

Učiteljski Tovariš.

Glasilo avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva.

Vsebina: Cenjenim „Zavezinim“ učiteljskim društvom! — Status kranjskega učiteljstva — potreben revizije. — Zmes. — Listek. — Dopisi. — Društveni vestnik. — Književnost in umetnost. — Vestnik. — Uradni razpisi učiteljskih služeb. — Inserati.

Cenjenim „Zavezinim“ učiteljskim društvom!

Stara zahteva po ustanovitvi vsenčilišča za Jugoslovane v Ljubljani je zadobila vsled znanih dogodkov na inomoškem vseučilišču aktualen pomen. Po vsej razkosani Sloveniji se je vzdramil naš narod: razne korporacije, okrajni in občinski zastopi, politična in druga društva pošiljajo državnemu zboru in naučnemu ministerstvu peticije za uresničenje tega našega velikega kulturnega ideala. Pri tej mogočni akciji ne smejo zaostati učiteljska društva, saj je ravno tem posebno na srečo kulturni razvoj slovenskega naroda.

Podpisano vodstvo prosi gg. predsednike vseh „Zavezinih“ društev, da skličejo nemudoma člane k posebni seji, pri kateri naj se na slovesen način sprejme sklep za odposlatev peticije na naučno ministerstvo za ustanovitev univerze za Jugoslovane v Ljubljani.

Gg. predsedniki naj izvolijo poslati peticijo podpisnemu vodstvu ali pa naj jo izroče kakemu državnemu poslancu.

Vodstvo „Zaveze“ avstr. jugoslovanskih učiteljskih društev.

Tajnik:
Drag. Česnik.

Predsednik:
L. Jelenc.

Status kranjskega učiteljstva — potreben revizije.

Čez mesec dni se snide deželni zbor, da reši najvažnejše zadeve naše dežele. — Če tudi stvar, o koji hočem v nastopnih vrstah govoriti, ne pride pred Božičem na vrsto, vendar hočem vže sedaj pisati o njej, da se naši poslanci in občinstvo začasa seznanijo z njo. V mislih imam status kranjskega učiteljstva. — Status, kakoršen je sedaj, — je po svoji sestavi nelogičen, nepravilen in čisto krivičen. — Nelogičnost in nepravilnost statusa zakrivi dejstvo, ker bazira uvrščenje v status na definitivnem imenovanju. — De-

finitivnost nima za učitelja razun nekaterih pravnih pravic in pravice do petletnice — nobenih drugih pomembnih nasledkov, zato se je le čuditi, da se je s stalnim nameščenjem zvezalo uvrščenje v status. — Edino pravilno in logično bi bilo, da se učitelj uvrsti v status takoj po prebitem izpitu nčne usposobljenosti. — Kakor s tem izpitom pridobi pravico do pokojnine, tako naj bi zadobil pravico do uvrščenja v status. S pričetimi štetimi leti v penzijo naj bi pričelo njegovo pomikanje po lestevici v statusu.

Posledice nepravilno sestavljenega statusa pa segajo tudi v preteklost ter delajo marsikomu — nehote — krivico. Da bode to laglje — tudi neučitelju umeti, — hočem stvar kolikor možno na kratko pojasniti. V ta namen mi je poseči v dobo pred letom 1890. Ta čas so bili za učiteljstvo 4 plač. razredi: po 400, 450, 500 in 600 gld. A te plače so bile zvezane s krajem, ne z osebo. V enem kraju si imel 400 — v drugem 500 gld. plače, — odvisno je bilo to ponajveč od sreče in pa od pokroviteljstva recte: protekcije. Zgodilo se je prav pogosto, da je imel učitelj — „smolar“, kateremu se ni moglo ničesar očitati — po 25 in še večletnem službovanji 400 gld. — njegov za polovico mlajši — a slajši in srečnejši tovariš pa 500 gld. plače. — To je bilo v dobi cilindrov, belih rokavic in kljukopritiskanja. — Poleg teh idilično prijetnih razmer je bilo pa še to, da z 2. izpitom ni bil zvezan noben avancement; kolikor si imel kot provizoričen, toliko si imel kot definitiven; z definitivnostjo si pridobil petletnice — družega nič. Definitivnost je bila pa za človeka, ki je imel le 400 gld. plače in družega nič, večinoma le „pobožna želja“, — zakaj treba je bilo plačati takso imenovanja in 12% plače v penzijski fond, torej okroglih 75 gld. — ostane 325 — sedaj pa živi. Ta velikanski dohodek je potem marsikaterega napotil, da je velikodušno ostal toliko časa provizoričen, dokler ni dobil ali mesta z boljšo plačo ali pa kakih postranskih zaslužkov, s katerimi je plačal pristojbino in druge pritikline. Nekaterim so pri tem potekali 2, drugim 3, 4 in še drugim pa še po več let. Za sedaj imajo ti možje — po 40, po 60, 80 in še po več prednikov več v statusu, kakor njihovi srečnejši tovariši, ki so bili gmotno toliko trdni, da so vže 1. leto po 2. izpitu zmogli takso i drugo poplačati. — To je ena jasna stran; pokazati hočem še drugo, ki pa še bolj kriči. — Definitivno imenovanje je bilo preje — če je še danes ne vem, — čestokrat odvisno od dobre ali zle volje glavarjeve; včasih Ti ni bil naklonjen iz kateregakoli vzroka — včasih pa malomaren, da ni utegnil rešiti Tvoje prošnje. — Na Notranjskem službuje učitelj, ki je pred leti prosil definitivnega

nameščenja na svojem takratnem službenem mestu; tekmeča ni bilo nobenega, kvalifikacija najboljša. Po uloženi prošnji čaka: 2, 4, 6, 8, 12 mesecev, in glej, 12. mesec ga doleti stalno nameščenje. — In kaj je bil vzrok tej naglosti? — Glavarju dotičnega okraja se tekom 11 mesecev, beri enajstih mesecev, ni zljubilo sklicati seje c. kr. okrajnega šolskega sveta. Znan nam je slučaj, da je prošnja nekega učitelja za stalno nameščenje čakala 15 mesecev rešitve pri dotičnem okrajnem šolskem svetu; poprej je pa že v začasnem svojstvu služboval ta učitelj pet let, ker dotični okrajni glavar ni hotel razpisati službe v stalno nameščenje, povdarjaje, da se začasnega učitelja laglje kaznuje kakor pa stalnega. Pot do stalnega nameščenja tega učitelja je bila dolga celih 6 let! Mož, ki ima dvanajst otrok, bi moral biti že davno v II. plač. razredu, a vsled krivice, ki se mu godi, jih ima še v III. plač. razredu blizu 100 pred sabo.

Na ta način je prvi učitelj izgubil eno leto pri petletnicah in ima sedaj 20 prednikov v statusu več — nego bi jih imel sicer. Škoda in krivica, ki jo ima pa drugi učitelj, je pa naravnost v nebovpijoča. Isto se je zgodilo tudi neki učiteljici v istem letu, pri istih razmerah in pri istem glavarju. Kdo je kriv? — kdo prvrne škodo? Takih in enakih slučajev je še več.

Iz navedenga je pač razvidno, da ni vse v redu, da je status popravila potreben. — Pri popravilu se ne gre za kako dobroto, temveč za pravico, za pravilnost. — Zato bode tudi naše geslo: revizija statusa tudi v navedenem oziru. Dolžnost človeka je, krivico popraviti; in če status krivico dela, če je — če tudi nehote — krivično sestavljen, je te krivice odstraniti.

Dolžnost naših poslancev bode, to vprašanje spraviti na dnevni red letošnjega zasedanja ter je tudi rešiti v tem smislu, da se vrši uvrščanje v status s prebitim 2. izpitom,*) ne pa z definitivnim imenovanjem.

Zmes.

XXXIV.

Goriški klerikalci so v volilni borbi kopirali kranjske klerikalce, če jih še ne prekosijo, zato klerikalne podlosti ni nikdar konec. V oči jih bode sosebno „učiteljska kandidatura“. Ker se opravičena zahteva goriškega učiteljstva ne da z umstvenimi razlogi pobijati, drže se stare navade, da obrekujejo kandidata. Pobožni „Slovenec“ je 7. novembra sprožil prvi strel: „Ako goriški naprednjaki res upoštevajo učiteljski stan, potem so morali za kandidata postaviti katerega drugega učitelja, ne pa ravno g. Vrtovca. S to kandidaturo samo učiteljstvo ni posebno zadovoljno, in mu tudi ni v posebno čast. G. Vrtovec je namreč v jako intimnih odnosih pri „Trgovsko-obrtni zadrugi“ in menda tudi pri „Ljudski posojilnici“ v Gorici. Zato je tega moža postavila napredna stranka za kandidata. Umevno je torej, da se učiteljstvo s to kandidaturo ne čuti posebno počeščeno.“ Prav dobro je odgovorila na to falotarijo „Soča“: „Lump, kdor je to pisal. G. Vrtovca si je izbralo za kandidata napredno učiteljstvo samo in kandidatura na shodu pretekli teden soglasno odobrilo. To kaže, da je g. Vrtovec čislán učitelj na sploh“. — Sedaj pa čujte, kaki so ti intimni

odnošaji! Učitelj Vrtovec ni dolžan niti krajcarja ne posojilnici ne zadrugi, pač pa dela za zadrugo, ker preskrbuje za njo inkaso na Tolminskem. Po „Slovencu“ sta dalje lagala in obrekovala vredna mu tovariša „Prismojence“ in „Norica“. Fej vam bodi!

„Gorica“ še kvasi o strastni agitaciji naprednih učiteljev ter pozivlje vse somišljenike, naj ji javijo imena tistih zapeljanih učiteljev, ki agitujejo za napredno stranko. Ali učitelji kot državljani nimajo ravno iste pravice do agitacije kakor duhovniki? Razlika je samo ta, da imajo nunci prižnico, spovednico, papežev žegen in hudiča na razpolago. Ali ste videli „Slomškarje“, kako so agitovali kakor besni za klerikalno stranko! Kaže se vsa podlost klerikalne klike, ki vedno stremi po tem, kako bi svojega bilžnjega ubila. Ali je to Kristusov nauk?

Pri nas na Kranjskem pa se klerikalci dejansko pečajo z ubijanjem, vsaj poskusi so bili že na dnevu. Kdo pa je streljal v stanovanje toli sovražnega nadučitelja Žirovnika v Št. Vidu? Kaplan Erker, znani hujskač, dobil je zaslužno plačilo, avanziral je kar za — dekana. Mastno plačilo! Znabiti se kmalu povrne v Št. Vid kot ravnatelj škofovih zavodov.

Ravnatelj Lapajne še nadalje breca po liberalcih in klerikalcih, meneč da stoji na objektivnem vseslovenskem stališču. Ako smo nasprotnih mislij, nima to s prijateljstvom in hvaležnostjo „Tovariša“ ničesar opraviti. V politiki ni nobene hvaležnosti. Radi „centralne posojilnice“ pa se ne spuščamo v polemiko, če tudi smo na to stran dobro informovani in vemo predobro, da bode „Ljubljanska kreditna banka“ bolj podpirala posojilnice nego „centralna“.

„Slovenski Učitelj“ marljivo pere svojega urednika, konsumarja, poslanca in tudi — učitelja Jakliča. Radovedni smo, „kolikega pomena za učiteljstvo je izvolitev učitelja (zlasti takega!), bode pa šele bodočnost jasno pokazala.“ Veliko bedarijo pa piše, „da zatonemo v pozabljenost tisti hip, ko nam liberalni kalovodje iztrgajo iz rok škrice svojih sukenj, za katere se držimo, da nas svet vidi...“ Pomilujemo akutno nenormalnost piščevo!

Pričakovali smo napada „Laibacher Schulzeitunge“ na novo dekliško šolo v Ljubljani. Slovenski napisi dejstveno jejo na Nemca nalik rdeča barva na purana.

Od bivšega urednika „Laibacher Schulzeitung“ ni daleč v Gradec do deželnega šolskega nadzornika Linharta, ki je nedavno pismeno pozdravil slovesno otvoritev nemške ljudske šole v Slovenjgradu, na otvoritev slovenske pa popolnoma pozabil. Kakor se nam piše, ni pri otvoritvi slovenske šole bilo govorance od okrajnega šolskega nadzornika Schechela, kakor je to navada. Zakaj, ne vemo, ali je diplomatično molčal, ali...?

Ko se je nova šola otvorila v slovenski občini Trbovljah, je bila vsa slovesnost — nemška. Kje ste, zavedni Slovenci?? Tudi okrajni šolski nadzornik Vodušek je govoril nemško, ker je uradni jezik nemški, kaj ne? in se isti usiljuje tudi slovenskim učiteljem. Kam plovemo?!

Rešetar.

Listek.

I.

Ko bi še znal pisati! (Pobožna želja nekdanjega listkarja v „Uč. Tovarišu“.) Gospod urednik! Ko sva zadnjič segla v roko, ste za hipec zamižali na obe očesi in me opom-

*) Tako je tudi v Šleziji in na Češkem in to je edino pravično. Uredništvo.